

Uchwała Nr 61/2023
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego
z dnia 4 kwietnia 2023 r.

w sprawie opinii o projekcie ustawy o zmianie ustawy o instytutach badawczych

Rada Główna Nauki i Szkolnictwa Wyższego (dalej: Rada) w ślad za przeprowadzoną debatą na temat funkcjonowania instytutów badawczych opiniuje na wniosek ministra Wojciecha Murdzka projekt nowelizacji ustawy (dalej: projekt) z dnia 7 grudnia 2022 r. o zmianie ustawy o instytutach badawczych (dalej: ustawy) i przedstawia następujące stanowisko.

1. Rada zwraca uwagę, iż projekt ustawy o zmianie ustawy o instytutach badawczych wiele by zyskał, gdyby jego kształt i zawartość były skonsultowane w środowisku instytutów badawczych.
2. Rada pozytywnie ocenia uznanie dla roli instytutów badawczych w rozwoju poszczególnych dziedzin gospodarki, jak również wprowadzenie przepisu, który daje możliwość zlecania instytutom badawczym przez ministrów nadzorujących zadań z zakresu administracji rządowej w sytuacji, gdy nie ma konieczności realizowania ich w sposób ciągły, zaś potrzeba ich wykonania wynika z dokumentów i programów przyjętych przez Radę Ministrów lub ministra nadzorującego. Słusznie wskazano przy tym, że w przypadku powierzenia instytutowi badawczemu takich zadań środki na ich realizację zapewni odpowiednio Rada Ministrów albo minister nadzorujący. Zdaniem Rady, należałoby przepis sformułować w taki sposób, by jednoznacznie z niego wynikało, że do powierzania takich zadań i przekazywania na nie środków nie ma obowiązku stosowania prawa zamówień publicznych.
3. **Art. 17 ust. 5a** dotyczy zasad funkcjonowania spółki kapitałowej utworzonej przez instytut w celu realizacji przedsięwzięć z zakresu infrastruktury badawczej lub zarządzania nią. Rada uważa, że obowiązek zasięgnięcia opinii ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki przez ministra nadzorującego jest nadmiarowy w sytuacji, gdy inwestycje są realizowane bez zaangażowania środków MEiN. Rada Główna proponuje w takich przypadkach zastąpić zasięgnięcie opinii ministra nauki i szkolnictwa wyższego – obowiązkiem poinformowania go o inwestycjach.
4. Zmiana **art. 24 ust. 6 pkt 1** dotyczy kwalifikacji, jakie powinien posiadać dyrektor instytutu badawczego. W projekcie proponuje się, aby kandydat na to stanowisko legitymował się co najmniej tytułem zawodowym magistra, magistra inżyniera albo równorzędnym zamiast wymaganego obecnie stopnia naukowego doktora. Rada Główna negatywnie opiniuje tę

zmianę. Do obowiązków dyrektora instytutu badawczego, zgodnie z proponowaną zmianą w art. 24 ust. 1 ustawy, należy ustalanie planów tematycznych badań naukowych i prac rozwojowych oraz przyjęcie odpowiedzialności za wyniki działalności naukowej, dlatego właściwe jest wymaganie od osoby pełniącej tę funkcję przynajmniej stopnia naukowego doktora, potwierdzającego znajomość praktyk i procedur badawczych. Podobne przepisy znajdują się w ustawach dotyczących innych jednostek prowadzących badania:

- Dyrektorem instytutu Sieci Łukasiewicz może być osoba, która posiada co najmniej stopień doktora – art. 23 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz (Dz. U. z 2020 r., poz. 2098, t.j.);
- Rektorem szkoły wyższej może być osoba, która posiada co najmniej stopień doktora – art. 24 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 2022 r., poz. 574, t.j.);
- Dyrektorem instytutu Polskiej Akademii Nauk może zostać osoba, która posiada co najmniej stopień naukowy doktora – art. 53 ustawy o Polskiej Akademii Nauk (Dz. U. z 2020, poz. 1796, t.j.).

Rada proponuje nadanie następującego brzmienia art. 24 w ust. 6 pkt 1 ustawy:

*„1) posiada co najmniej **stopień naukowy doktora oraz co najmniej 5-letni staż pracy na stanowiskach kierowniczych,**”.*

Rada uważa też, że powołanie dyrektora powinno być poprzedzone konkursem: minister nadzorujący powołuje dyrektora na okres 4 lat spośród kandydatów przedstawionych przez komisję konkursową, która przedkłada ministrowi listę kandydatów spełniających wymagania konkursowe wraz z informacją o wynikach uzyskanych przez kandydatów w konkursie.

5. Zgodnie z proponowaną zmianą w **art. 27 ust. 1**, zastępców dyrektora powołuje i odwołuje minister nadzorujący po zasięgnięciu opinii dyrektora, a w przypadku zastępcy do spraw naukowych – także opinii rady naukowej. Rada Główna pozytywnie opiniuje tę zmianę, jednocześnie proponując, by procedura była jednolita dla wszystkich zastępców, to jest by art. 27 ust. 1 nadać brzmienie:

”1. Zastępców dyrektora na wniosek dyrektora powołuje i odwołuje minister nadzorujący po zasięgnięciu opinii rady naukowej”

6. Proponowana zmiana brzmienia **art. 29 ust. 2** ustawy dotyczącego zadań rady naukowej polega m.in. na wprowadzeniu w pkt 6 ustalania przez radę perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej, w miejsce dotychczasowego zatwierdzania perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej.

Rada Główna wskazuje na potrzebę doprecyzowania i uspoźnienia kompetencji rady naukowej i dyrektora w tym zakresie, poprzez przyjęcie, za art. 24 ust. 1 pkt 1

obowiązującej obecnie ustawy, że to dyrektor ustala, po zasięgnięciu opinii rady naukowej: plan działalności instytutu, perspektywiczne plany tematyczne badań naukowych i prac rozwojowych, co oznacza, że rada naukowa je opiniuje. Rada proponuje, aby art. 29 ust. 2 pkt 6 nadać brzmienie

*„6) **opiniowanie** perspektywicznych kierunków działalności naukowej, rozwojowej i wdrożeniowej;”.*

7. Rada pozytywnie opiniuje wprowadzenie przepisu **art. 31 ust. 1a** wskazującego okres pełnienia funkcji przewodniczącego rady naukowej instytutu badawczego i ograniczenia go do dwóch pełnych kadencji.

Rada zgłasza przy tym postulat, by przewodniczącym rady naukowej mogła być osoba posiadająca co najmniej stopień naukowy doktora habilitowanego. Wynika to z zadań rady naukowej, która m.in. opiniuje awanse naukowe i plany naukowe, a w niektórych instytutach prowadzi postępowania o nadanie stopnia naukowego, zatem przewodniczący rady naukowej powinien być osobą z dorobkiem naukowym, która zna procedury awansowe i instytucje organizujące naukę.

Rada Główna stoi także na stanowisku, że przewodniczący rady naukowej winien być powoływany spośród członków rady, również tych, którzy są pracownikami instytutu. Kierowanie radą naukową ma charakter honorowy, a jednocześnie wymaga od przewodniczącego zaangażowania w sprawy instytutu i istotnego nakładu czasu.

8. **W art. 43 w ust. 7 w pkt 2** uchyla się lit. c. Projekt wprowadza wymóg przeprowadzenia konkursu w przypadku zawarcia nowej umowy o pracę z pracownikiem zatrudnionym dotychczas na czas określony nie krótszy niż 3 lata. Rada zwraca uwagę, że ta zmiana może pogłębić poczucie niestabilności zatrudnienia pracowników naukowych.
9. Wskazane jest doprecyzowanie w **art. 44 w ust. 5 pkt 6** zakresu obowiązków pracowników naukowych instytutu. Słowo „oraz” sugeruje, że trzeba prowadzić także działalność dydaktyczną lub artystyczną, co w przypadku instytutów nie jest normą, dlatego powinien być dopuszczony tryb warunkowy prowadzenia takiej działalności.
10. Zaproponowany termin 3 miesiące na dostosowanie statutu i regulaminu organizacyjnego do wymogów, o których mowa w art. 6 ust. 2 i 4 oraz art. 30 ust. 1 ustawy zmienianej w art. 1, w związku z koniecznością opiniowania dokumentów przez organizacje związkowe, jest niewystarczający. Rada proponuje, by wydłużyć go do 6 miesięcy.
11. Rada proponuje wprowadzenie przepisu o kadencyjności dyrektora instytutu badawczego i czasie trwania kadencji. Dyrektor instytutu Sieci Badawczej Łukasiewicz powoływany jest na okres 5 lat, co zapisane jest w art. 21 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz.

Również kadencja rektora szkoły wyższej jest określona i trwa 4 lata, co zostało zapisane w art. 26 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Także w ustawie o Polskiej Akademii Nauk w art. 53 wprowadzono 4-letnią kadencję dyrektora instytutu PAN.

12. Rada proponuje także, by do ustawy o instytutach badawczych wprowadzić przepis gwarantujący wysokość minimalnego wynagrodzenia zasadniczego dla pracowników naukowych. Takie regulacje istnieją w art. 137 ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, w art. 91a ustawy o Polskiej Akademii Nauk i w art. 128 ustawy o Sieci Badawczej Łukasiewicz. Brak odpowiedniego przepisu w ustawie o instytutach badawczych odczuwany jest przez pracowników tych instytucji jako dyskryminujący ze względu na poziom wynagrodzenia.

Uchwałę otrzymuje Minister Edukacji i Nauki.

Przewodniczący
Rady Głównej Nauki i Szkolnictwa Wyższego

Prof. Marcin Pałys